

ANKASAM

bülten

13 Mart 2022
SAYI: 2022/10

Avrupa'dan Asya-Pasifik'e Jeopolitik Depremeler: Savaş-Bariş İkileminde Gelecek Arayışları

06

Orta Asya-Kafkasya'da Reform
Süreci: Kazakistan, Özbekistan
ve Ermenistan

10

Ukrayna
Çıkmazı'nda Rus
Satranççı

İÇİNDEKİLER

ANKASAM BAKIŞ

03 Avrupa'dan Asya-Pasifik'e Jeopolitik Depremler: Savaş-Bariş İkileminde Gelecek Arayışları
Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

06 Orta Asya-Kafkasya'da Reform Süreci: Kazakistan, Özbekistan ve Ermenistan
Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

ANKASAM ANALİZ

10 Ukrayna Çıkmazı'nda Rus Satrancı Samet İŞBİLEN

14 Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin Rusya-Ukrayna Savaşı'na Yaklaşımı
Perizat RISBEKKIZI

16 Orta Asya Ülkelerinin ve Dünyanın Dört Bir Yanındaki Devletlerin Terörle Mücadele Çabalarını Birleştiren Taşkent Deklarasyonu, Özbek Diplomasisinin Büyük Bir Başarısıdır
Sodik SAFOEV

BASINDA ANKASAM

18 Medya

DERGİLER

21 Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi

Bölgesel Araştırmalar Dergisi

Çankaya Mahallesi, Cemal Nadir Sokak, No: 20 06880,
Çankaya - Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 474 00 46 | Faks: +90 312 474 00 45 E-posta:
info@ankasam.org

Bu yayının tüm hakları Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'ne (ANKASAM) aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılar dışında ANKASAM'ın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Bu çalışmada yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarına ait olup, kurumsal olarak ANKASAM'ın resmi görüşünü yansıtmaz.

Tasarım-Dizgi: Esra Karadağ

ANKASAM BAKIŞ

Avrupa'dan Asya-Pasifik'e Jeopolitik Depremler: Savaş-Bariş İkileminde Gelecek Arayışları

Jeopolitiğin keskin dönüşünün yaşandığı bu yeni uluslararası ortamda Rusya-Ukrayna Savaşı, küçükten büyüğe tüm aktörler açısından bir "kaygı-korku adresi" olarak ön plana çıkıyor. "Tehditlere" dayalı "talepler", sorunun doğrudan tarafı olmayan ülkeler açısından bile beraberinde "tereddüt" - "teyakkuz" durumuna, bunun sonucunda da "tercihler" bağlamında

bir güvenlik arayışına, dolayısıyla da mevcut dengeleri ve statükoları değiştiren yeni oluşumlara yol açmış durumda.

"Üçüncü Dünya Savaşı" ve "nükleer savaş" tehdidinin rahatlıkla kullanılabildiği bu kaotik ortamda meselenin caydırıcılıktan öte bir hesaplaşmaya, irrasyonalliteye ve hiç de sağlıklı kabul

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL
ANKASAM
Başkanı

edilemeyecek bir ruh haline dönüşmeye başlaması, hiç kuşkusuz diyalog zeminine ve diplomasi arayışlarına da darbe vurmakta. Nitekim tüm dünyanın en temel sorunu olarak karşımıza bir barış inşa sorunu-zorluğu çıkmakta.

Bunun en somut son örneklerinden biri, yukarıda da ifade edildiği üzere Rusya-Ukrayna Savaşı. Krizin her geçen gün daha da tırmandığı bu ortamda her iki devlet arasında üst üste müzakereler gerçekleştiriliyor. Adeta başarısızlık üzerine inşa edilmiş bir müzakere arayışı söz konusu. Nitekim ilk üç müzakere sonrası, şimdiden dördüncüsünün başarısız olarak nitelendirilmesi, 5. müzakereye ve diğerlerine işaret ediyor.

Barışa Giden Yolda Antalya Görüşmesi

Bu kapsamda 10 Mart'ta Antalya'da Rusya, Ukrayna ve Türkiye dışişleri bakanlarının bir araya gelmesi oldukça önemli. Üçlü görüşme büyük bir ihtimalle beraberinde bir ateşkesi getirmeyecek gibi görünse de diğer taraftan söz konusu görüşmeye katılım bağlamında süreçte bir üst aşamaya geçildiği hemen dikkatleri çekiyor. Bu da bizlere her iki tarafın savaşı barışı getiremeyeceklerini anladıklarını, dolayısıyla da diplomasiye daha fazla önem vermeye başladıklarını gösteriyor.

Bir diğer ifadeyle, her ne kadar her iki taraf görüşmelerden bugüne kadar bir sonuç çıkmadığını söyleyerek diğeri üzerinde bir baskı oluşturmaya çalışsa da bu taktiğin kendisi bile aslında bizlere tarafların görüşmelere halen bir şans tanıdığını gösteriyor. Aynı şekilde Ukrayna'nın sürekli olarak Batı'ya yardımlar noktasında çağrı yapması, onları ülkelere davet etmesi, buna karşılık Rusya'nın başta çevre ülkeler olmak üzere, ilgili ülkelere sert bir üslupla yaklaşması da aslında tarafların aralarındaki sorunu baş başa çözüme ve barışı getirme arzularını, bu noktadaki isteklerini ortaya koyuyor.

Açıkça ifade etmek gerekirse, Rusya açısından Kiev'e girmek de bir sıkıntı, girmemek de. Zira bunun kazanını olmayacağını bu konuya biraz hakim bir insan bile rahatlıkla söyleyebilir. Dolayısıyla Rusya tam manasıyla bir ikilem içerisinde, çıkmazda. Bundan ötürü Antalya görüşmesi Rusya-Ukrayna Savaşı'nda barışa giden yola yeni bir kapı aralayacaktır.

“ Japonya’ dan İngiltere’ ye kadar her ülkenin mevcut-potansiyel krizlere yönelik olarak diyalog kapısını açıp, bu sorunların çözümünü için birlikte hareket etmesi zamanıdır. Tüm dünya devletleri daha da geç olmadan barışı el ele inşa etmelidir. Bu, mümkündür! ”

Jeopolitik Fay Hatları

Rusya-Ukrayna Savaşı, hiç kuşkusuz Avrupa'dan Asya'ya uzanan geniş bir hatta jeopolitik fay hatlarını da tetiklemiş vaziyette. Söz konusu mevcut-potansiyel krizler, başta savaş olmak üzere, önümüzdeki süreçte yaşanabileceklerle ilgili önemli ipuçları da veriyor. Bu gelişmelerle baktığımızda karşımıza ana hatlarıyla şu mevzuların çıktığını görüyoruz:

- Almanya'nın savunma bütçesi için ek 100 milyar Avroluk bütçe ayırması ve ordusunu güçlendirme kararı alması
- Avrupa, Avrupa Birliği (AB) ve NATO'nun yakınlaşması
- İran'ın Viyana görüşmeleri
- Çin'le Rusya arasındaki ilişkinin geldiği nokta
- Yeni enerji tedariki çalışmaları
- Yeni swap anlaşmaları
- Tayvan ve Kuril Adaları mevzularının tekrar gündeme gelmesi
- Daha da önemlisi, yaptırımlar ve sonuçları

Bu maddeler hiç kuşkusuz daha da çoğaltılabilir. Fakat sonuçları itibarıyla her biri birer analiz konusu olmaya aday bu gelişmeler, mevzuu anlamak için fazlasıyla yeterli. Nitekim bu maddelere bakıldığında Soğuk Savaş'ın yeniden, yoğun bir şekilde dönüşüne şahitlik etmekteyiz. Yöntemleri, araçları ve aktörleri değişmiş bir Soğuk Savaş'ın başladığını görüyoruz.

Çin “Muğlaklığı” ve İpek Yolu’na Mola

Olaylar karşısında bir gün taraflardan birine destek veren, sonraki gün destek verdiği muhalif kesilen ve daha olmadı tarafsız kalmaya çalışan bir Çin ile karşı karşıyayız. Bulanık suda balık avlama olarak da izah edilecek bu husus, hiç kuşkusuz Çin'i güvenilir bir aktör olmaktan çıkartıyor, onun imajına zarar veriyor.

Afganistan'daki belirsizlik ve Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Çin'i etkilediği dikkatlerden kaçmıyor. Pekin'in bölgesel krizler karşısında çok da başarılı bir sınav vermediği algısının her geçen gün güçlendiği bir ortamda, jeopolitik belirsizliklerin Çin'e projeleri hususunda fren yaptırdığı görülüyor. Örneğin İpek Yolu Projesinde Çin mola vermiş izlenimi veriyor.

Orta Asya ve Güney Asya Hattında Ortak Gelecek Arayışları

Orta Asya ve Güney Asya devletlerinin bugün itibarıyla izledikleri siyaset (sessiz politika), Yeni Dünya Düzeni inşa sürecindeki belirsiz gelecek ve olası jeopolitik depremlere karşı güçlü bir pozisyon alışı ve süreçten başarılı bir şekilde çıkmayı hedefleyen, kazan-kazan anlayışına dayalı işbirliğine ve bu kapsamda takip edilen ön alıcı, yapıcı bir diplomasiye işaret ediyor.

Bu yeni politikanın önümüzdeki kısa-orta dönemde ekonomi, enerji ve tedarik yollarının güvenliği sorunları başta olmak üzere, Asya'dan Avrupa'ya kadar hatta, bütün coğrafyayı doğrudan etkileyeceği görülmektedir.

“Ben” Değil, “Biz” Anlayışını Hakim Kılmak

Böylesi belirsizlikler, jeopolitik meydan okumalar-hesaplaşmalar ortamında bu krizden nasıl kurtulabilinir sorusuna “ben” değil, “biz” ile cevap vermek zamanı, kurtuluşun ana formülü olarak karşımıza çıkıyor.

Ülkelerin öncelikle kendi yakın çevrelerinden başlamak üzere, büyük-küçük devleti ayırımı yapmaksızın, onların bağımsızlığına, egemenliğine, toprak bütünlüğüne saygı ile yaklaştığı ve kolektif bir duruş sergilediği durumlarda aşılamayacak kriz yoktur.

Ukrayna hadisesiyle birlikte “küçük devlet” anlayışının ortadan kalktığına hep birlikte şahit olmaktayız. Ayrıca Ukrayna tarafından bir süper güç olan Rusya'ya karşı verilen direniş (nasıl neticeleneceği merak konusu olmakla birlikte), önümüzdeki sorunların çözümü noktasında savaşın bir fayda sağlamadığını göstermesi açısından da önem arz ediyor.

Kısacası, şu an, Japonya'dan İngiltere'ye kadar her ülkenin mevcut-potansiyel krizlere yönelik olarak diyalog kapısını açıp, bu sorunların çözümünü için birlikte hareket etmesi zamanıdır. Tüm dünya devletleri daha da geç olmadan barışı el ele inşa etmelidir. Bu, mümkündür!

ANKASAM BAKIŞ

Orta Asya-Kafkasya'da Reform Süreci: Kazakistan, Özbekistan ve Ermenistan

Uluslararası sistemin yeniden şekillenmesi çerçevesinde "Yeni Büyük Oyun"un kalpgâhı olarak karşımıza çıkan Avrasya bölgesi, doğrudan-dolaylı müdahalelere, hesaplaşmalara sahne olmaya devam ediyor. Bu bağlamda jeopolitik fay hatlarında kırılmaların her geçen gün daha da arttığı, mevcut-potansiyel kriz alanları üzerinden bölgenin istikrarsızlaştırılmaya çalışıldığı bir dönemde bölge devletleri açısından "merkez-çevre" ilişkileri daha da önem kazanmış durumda.

Bu kapsamda karşımıza üç tür merkez-çevre ilişkisi çıkıyor: 1. Ulus-devletlerin kendi içinde yürüttüğü; 2. Ulus-devletlerin yakın çevre ağırlıklı/öncelikli bölgelerindeki ülkeler ve tarihsel coğrafyalarıyla gerçekleştirmeye çalıştığı; 3. Ulus-devletlerin "Dünya Devleti" olma yolunda izlediği politikalarla gerçekleştirdiği.

Ulus-devlet inşa süreçlerinde devlet-millet birlikteliğini öncelikli olarak esas alan merkez-çevre ilişkilerinin geleceği, hiç kuşkusuz ülkelerin

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL
ANKASAM
Başkanı

kaderiyle eş değer konumda. Bunu gerçekleştiremeyen ülkelerin başta beka olmak üzere yaşadığı sorunlar ortada.

Güç mücadelesine sahne olunan bölgelerde/ülkelerde devletlerin sadece etnik-dini/mezhepsel farklılıklar üzerinden değil; kötü yönetim ve bu bağlamda özellikle de sosyo-iktisadi ve siyasi sorunlar üzerinden de istikrarsızlaştırılmaya, diz çöktürülmeye çalışıldığına şahit olmalıyız. "Arap Baharı" öncesi ve sonrası Ortadoğu ve Afrika ülkelerinde yaşananlar ve başlı başına bir Afganistan örneği bizlere fazlasıyla bir fikir veriyor.

Şahit olunan bu örneklerin fikir vermektense, tüm ulus-devletlerin bağımsızlığı reflekslerini harekete geçirdiğini ve bu bağlamda kendi tarihsel, coğrafi ve ülke gerçeklerine uygun bir yeni yapılanma süreçlerine girmelerinin de kaçınılmaz olduğunu görüyoruz. Bir diğer tabirle, inşa halindeki yeni dünya düzeninin gerçeklerine uygun bir devlet ve bu noktada güçlü bir merkez-çevre yapılanması, ulus-devletlerin bağımsızlığı, egemenliği ve toprak bütünlüklerinin ve üniter yapılarının geleceği açısından büyük önem arz ediyor.

Bölgesel anlamda güçlendirilmiş işbirlikleri (bölgesel merkez-çevre inşası) ise hiç kuşkusuz ulus-devletlerin bu süreçten daha güçlü şekilde çıkmaları açısından elzem, özellikle de yakın çevreler ağırlıklı yürütülen güç mücadelesinin yoğunluk kazandığı bir dönemde. Bu da hiç kuşkusuz vizyoner bir liderliği ve tarihsel bir misyon anlayışını gerektiriyor.

Kazakistan'ın Hatırlattığı Gerçek: Bağımsızlık, Bilge Kişilikle Olur

Kazakistan'da yaşanan son hadiseler her ne kadar arzu edilmeyen bir kriz boyutuyla ön plana çıkmış olsa da Cumhurbaşkanı Sayın Kasım-Cömert Tokayev ve ekibinin şahsında vücut bulan devlet aklı ve krizin en az maliyetle atılması göz ardı edilmemeli.

Cumhurbaşkanı Sayın Tokayev'in 2019'dan bu yana "Ulusa Sesleniş" konuşmalarına büyük ölçüde hakim olan devlet-millet birlikteliğinin güçlendirilmesine yönelik reform çağrılarının ne kadar yerinde olduğu Ocak 2022 tarihi itibarıyla bir kez daha teyit edilmiş ve bu erken tespit, olayların daha fazla genişlemesi ve derinleşmesinin önlenmesinde büyük rol oynamıştır. Daha somut bir şekilde ifade etmek gerekirse, Cumhurbaşkanı Sayın Tokayev'in 2019'daki "Yapıcı Toplumsal Diyalog, Kazakistan'ın İstikrarı ve Kalkınmasının Temeli" başlıklı konuşmasındaki şu beş öncelik, aslında sürece yönelik tespitler ve buna dönük bir yol haritası konması açısından oldukça dikkat çekiciydi: 1. "Modern Etkili Devlet"; 2. "Vatandaşların Hak ve Güvenliğinin Sağlanması"; 3. "Hızlı Gelişen Kapsayıcı Ekonomi"; 4. "Sosyal Modernizasyonun Yeni Dönemi"; 5. "Güçlü Bölgeler ve Güçlü Ülke".

1 Eylül 2021 tarihinde gerçekleştirdiği "Halkın Birliği ve Sistemli Reformlar, Ülkenin Refahı İçin Sağlam Bir Temeldir" başlıklı üçüncü ulusa sesleniş konuşması, Cumhurbaşkanı Sayın Tokayev'in ülke-bölge-dünya gerçeklerini gözeten "güçlü, adil ve ilerici bir devlet inşası" noktasındaki kararlılığı bir kez daha ortaya koyması açısından dikkat çekiciydi.

"Halkın Sesini Duyan Devlet" sürecinde önemli birer kilometre taşı olarak ön plana çıkan bu hususlar, hiç kuşkusuz halkın sisteme olan güvenine yönelik çok kapsamlı bir reformlar sürecine işaret ediyor. Cumhurbaşkanı Sayın Tokayev de Kazakistan'daki olayların ardından vakit geçirmeden bu reformları söylemden-eyleme somut uygulamalarla gerçekleştirmeye başlamış durumda.

Cumhurbaşkanı Sayın Tokayev'in söz konusu olaylar sürecinde ortaya koyduğu kararlılık ve hemen akabinde "Yeni Kazakistan" hareketi kapsamında devleti yeniden yapılandırmaya yönelik attığı adımlar ve uygulamaya koyduğu reforma hareketleri, hiç kuşkusuz Kazak halkının refahı, huzuru, güvenliği kadar, bölgenin geleceği açısından da büyük bir önem arz ediyor. Kazakistan'ın sahip olduğu potansiyel-zenginlikleri, coğrafyasıyla da paylaşmaya yönelik işbirliği anlayışı, ülkeyi bölgesiyle birlikte yeni dünya düzeni içinde bağımsız ve egemen bir devlet olarak ön plana çıkarıyor. "Bölgesiyle güçlü bir ülke" anlayışı, önümüzdeki süreçte daha kapsamlı reform hareketleriyle birlikte kendisini daha net bir şekilde göstereceği benziyor.

Öte yandan atılacak adımların zamana yayılması gerektiği de aşikar. Zira aceleyle yapılan ve yukarıdan dayatılan bazı devrimlerin orta ve uzun vadede beklenen sonuçları vermediği biliniyor. Bu kapsamda Sayın Tokayev'in ülkesinin bir dil reformuna ve kapsamlı bir incelemeye ihtiyacı olduğuna dair açıklamalarını hatırlamak gerekir. Sayın Tokayev, "Bizim bir dil reformu yapmamız

gerekiyor. Ve burada mesele, Latin alfabesine hızlı bir geçiş değildir. Bu konuya tüm ciddiyetle yaklaşmak gerekiyor.”[1] şeklindeki açıklamaları dikkat çekicidir. Çünkü reformların ustalıklı planlanması ve titizlikle uygulanması şart. Benzer şekilde Kazakistan Cumhurbaşkanı, ülkede gerçekleşen protestolara da sağduyulu bir biçimde yaklaşarak bilge liderlik örneği sergiliyor. Kazakistan’ın ulusal güvenliğinden ve toprak bütünlüğünden taviz vermeyen Sayın Tokayev ve çalışma arkadaşları, sokaktaki terörize olmuş gruplarla mücadele ederken; iyi niyetli bir şekilde demokratik taleplerini dile getiren kitleleri de göz ardı etmiyor. Nitekim gelir dağılımındaki adaletsizliği gidermek için attığı adımlar da bu varsayımımızı teyit eder nitelikte. Lakin Yeni Kazakistan’ın inşa sürecinde zamana ihtiyaç olduğu da açık.

Yeni Özbekistan’da Reformun Yönü: Üçüncü Rönesans

Orta Asya’daki jeopolitik fay hatlarının harekete geçirilmek istendiği Kazakistan protestoları esnasında Belarus Cumhurbaşkanı Alexandr Lukaşenko, Özbekistan’ı uyararak garip bir açıklama yapmıştı. Her ne kadar söz konusu açıklama, Özbekistan’daki reform süreçlerinden rahatsız olan birtakim aktörlerin bu ülkeyi istikrarsızlaştırmak için çeşitli girişimlerde bulunabileceğine işaret etse de Yeni Özbekistan’ın 2016’da Cumhurbaşkanı olan Sayın Şevket Mirziyoyev’in liderliğinde müreffeh bir toplum yaratmaya odaklandığı ve bölgesel-küresel barış ve istikrar için çaba harcadığı aşikar. Aslında Yeni Özbekistan, Sayın Mirziyoyev ve ekibinin politikaları vesilesiyle “Üçüncü Rönesans” dönemini yaşıyor.

Sayın Mirziyoyev liderliğindeki Yeni Özbekistan Hareketi’nin öncülüğünde uygulanan Üçüncü Rönesans’ın yol haritası; devletlerin egemenliklerine, toprak bütünlüklerine ve bağımsızlıklarına saygı çerçevesinde geliştirilen yapıcı işbirliklerini esas alıyor.

Burada Taşkent yönetimi, devleti uluslararası toplumun en saygın üyelerinden biri haline getirirken; geliştirilen ilişkilerin ekonomik anlamda da ülkeye yatırım olarak dönmesini hedefliyor. Özbekistan, yatırımcıya güven vermek için de bir dizi insan hakları ve demokratikleşme reformu da yapıyor. Böylece kendi halkı içinde aydınlık bir gelecek tasavvur ediyor. Dolayısıyla Yeni Özbekistan’ın kalkınma hedefleri, “Devletler ve uluslararası örgütlerle güçlü ilişkiler, güçlü ekonomi ve güçlü demokrasi” şeklinde özetlenebilir.

Mevzubahis hedefler doğrultusunda Taşkent yönetimi, Sayın Mirziyoyev’in Cumhurbaşkanı olmasından itibaren gerçekleştirdiği açılımlar ve atılımlarla dünyaya entegre olmaya yoğunlaşmış

durumda. Bu çerçevede Özbekistan, bir yandan Orta Asya-Güney Asya bağlantısallığını sağlayan jeopolitik konumunu avantaja çevirmekte; diğer taraftan da Orta Asya-Hazar Denizi-Kafkasya-Türkiye-Avrupa rotasını; yani Orta Hat’ı kullanarak dünyaya açılmakta. Ayrıca Özbekistan, geliştirdiği barışçıl ilişkilerle tüm devletlere farklı bir geleceğin mümkün olduğu çağrısını da yapıyor. Nitekim Avrasya coğrafyasını ateş çemberine çevirebilecek Afganistan Sorunu karşısında Taşkent, insani diplomasiyi önceleyen yaklaşımı ve Afganistan’ı uluslararası projelere dahil etme çabalarıyla tüm devletlerin kazanım elde edeceği barışçıl bir geleceğin mümkün olduğunu ortaya koymakta.

Özbekistan, barışçıl politikalarını ülkenin iktisadi kalkınması için de yatırıma çevirmektedir. Bir diğer ifadeyle Taşkent, dünyayla tesis ettiği yapıcı ilişkileri ekonomik girdiye dönüştürmekte. Zaten bu sayede 2017 yılının Aralık ayında %18,8 olan enflasyon, 2021 senesinin Aralık ayında %10’a kadar düşmüştür. Şimdi ise hedef, 2023 yılının Aralık ayına kadar enflasyonun %5’e düşürülmesidir. [2] Halkın alım gücünün artırılması, kişi başına düşen milli gelirin 4000 dolara çıkarılması, istihdam yaratılması ve işsizliğin sorun olmaktan çıkarılması amacıyla Taşkent yönetimi, 2022-2026 Kalkınma Stratejisi’ni kabul etti.

Buradaki amaç ise yapılacak reformlar sayesinde enerji, kimya endüstrisi, ilaç sektörü, yenilenebilir enerji, mobilyacılık, tarım, hayvancılık ve turizm gibi sektörleri büyütmektir. Bunun için de Özbekistan, liberalleşme süreçlerine yönelmekte, tekelleşmeye karşı özelleştirme hamleleri yapmakta ve nihayetinde serbest ekonomisine uyum sağlamakta. Tüm bunların başarısı ise yabancı yatırım beklentisinin karşılanmasını gerektiriyor.

Sayın Mirziyoyev liderliğinde halkına müreffeh bir gelecek sunmak isteyen Taşkent, Yeni Özbekistan’ın demokratik değerler üzerinden yükselen insan haklarına saygılı bir devlet olması için çabalyor. Bu çabanın yatırımcı için de güven verici olduğunu söylemek yanlış olmayacak. Dolayısıyla Sayın Mirziyoyev’in vizyoner liderliğinde mühim reformlar yapan ve yapmaya devam edeceğinin sinyallerini veren Özbekistan, 2026 Hedefleri’ne kararlıkla yürüyor.

Kafkasya’da Kalıcı Barışın Şartı: Ermenistan’ın Dünyayla Entegrasyonu

2018’de gerçekleşen Kadife Devrim’le iktidara gelen Nikol Paşinyan, etnopolitik çatışmaların ön plana çıktığı Kafkasya’da farklı bir geleceği hayal etmenin zor olmadığını savunan bir düşünce yapısına sahip.

Bu anlamda İkinci Karabağ Savaşı’nın ardından imzalanan 10 Kasım 2020 tarihli Moskova Deklarasyonu, bölgesel barışın tesis edilmesinin de önünü açmış gözüküyor. Bölgede kalıcı barışı tesis etmenin yolu ise Ermenistan’ın Türkiye ve Azerbaycan’la başarılı normalleşme süreçleri yürütmesinden geçiyor.

Her ne kadar Paşinyan, İkinci Karabağ Savaşı’nın ardından patlak veren toplumsal olayların hedefi haline gelmiş ve bir darbe girişimine maruz kalmışsa da iç politikada karşılaştığı zorlukları başarıyla aşmayı bildi. Özellikle de İkinci Karabağ Savaşı’ndan sonra düzenlenen erken seçimden ezici bir zaferle çıkması, Ermeni toplumunun değişim istediğini gösteriyor. Değişimin yönü ise barış talebiyle şekilleniyor.

Ermenistan’da değişimin hızını frenleyen temel zorluk, Karabağ Klanı olarak bilinen siyasilerin ve onları destekleyen kesimlerin hala işgal yanlısı politikaları savunması. Oysa işgal, Ermenistan’ın uluslararası toplumdan izole olmasına yol açıyor. Bu da Ermeni halkını fakirleştiriyor. Halbuki normalleşme çabaları bağlamın-

“ Küresel hırsları olan emperyal devletlerin Yeni Büyük Oyun’u yeni bir versiyonla sahnelemek istediği bir dönemde Kazakistan, Özbekistan ve Ermenistan’da yürütülen reform süreçleri ise barışın inşa edildiği daha farklı bir geleceğin mümkün olduğuna dair inancı arttırıyor. ”

bir konumda. Aslında Paşinyan’ın Batılılaşma hedefleri doğrultusunda çabalayan bir şahıs olduğu düşünüldüğünde, bu konuda kararlı adımlar atmasını beklemek de anormal değil. Zaten toplumun isteği de bu yönde.

Neticede Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanan devletler, kırık Avrasya jeopolitiğinde 30 yıllık deneyim kazanmışlar ve artık güçlü birer devlet olma yolunda kararlı bir duruş sergiliyorlar. Bu çerçevede ekonomi, iç politika ve dış politikada liberalleşme adımları atarak dünyayla güçlü bağlar kurmaya özen gösteren devletlerin başında ise Kazakistan, Özbekistan ve Ermenistan geliyor. Küresel hırsları olan emperyal devletlerin Yeni Büyük Oyun’u yeni bir versiyonla sah-

da önerilen Altılı İşbirliği Platformu fikriyle gündeme gelen ve bu yönde önemli adımlar atılmasıyla umut veren birtakim süreçler, Ermenistan’ın Batı’ya entegrasyonunu kolaylaştıracağı gibi, Orta Hat başta olmak üzere çeşitli projeler vesilesiyle ülkenin jeopolitik ve jeoekonomik kazanımlar elde etmesine de kapı aralayacak. Ermenistan, tüm Kafkasya ülkelerinin kazanım elde edeceği bir senaryoda ulaştırma ve enerji projelerinin merkezine dönüşebilir.

Bu noktada İkinci Karabağ Savaşı’nın üzerinden bir yılı aşkın bir zamanın geçtiğini belirtmek ve artık Ermenistan-Azerbaycan sınırının belirlenmesi ve Zengezur Koridoru’nun açılması konusunda somut adımlar atılması gerektiğini ifade etmek elzem. Zira ülkedeki siyasi kaosu büyük ölçüde başarıyla atlatan Paşinyan, Armen Sarkisyan’ın Cumhurbaşkanlığı’ndan istifa etmesiyle ülke siyasetinin başat aktörü haline gelmiştir. Nitekim Paşinyan’ın partisi olan Sivil Sözleşme Partisi’nin adayının Cumhurbaşkanı seçileceği öngörülüyor. Dolayısıyla Paşinyan, idealindeki dış politikayı uygulama konusunda her zamankinden daha güçlü

nelemek istediği bir dönemde Kazakistan, Özbekistan ve Ermenistan’da yürütülen reform süreçleri ise barışın inşa edildiği daha farklı bir geleceğin mümkün olduğuna dair inancı arttırıyor. Üstelik bu reform süreçleri, bahsedilen ülkelerin halklarına da müreffeh bir gelecek vad ediyor.

[1] “ , Central Asia, <https://centralasia.media/news:1763375>, (Erişim Tarihi: 20.02.2022).

[2] Eldor Tulyakov, “Economic Development as a Priority in the Development Strategy of Uzbekistan for 2022-2026”, ANKASAM, <https://www.ankasam.org/economic-development-as-a-priority-in-the-development-strategy-of-uzbekistan-for-2022-2026/?lang=en>, (Erişim Tarihi: 17.02.2022).

ANKASAM ANALİZ

Ukrayna Çıkmazı'nda Rus Satrancı

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik müdahalesi, Avrupa'da Soğuk Savaş'tan bu yana yaşanan en büyük güvenlik krizidir. Rusya'yla gerilimi tırmandıran gelişmelerin başında Ukrayna'nın Avrupa'yla yakınlaşması gelmektedir. Söz konusu durum, Rusya'nın aile bağlarına, Rus diasporasına, süper güç imajına ve ticaret ve enerji gibi çıkarlarına zarar vermiştir. Konuyla ilgili olan-

ak Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin şunları dile getirmiştir.[1]

"Rusya için Ukrayna'nın Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından süregelen militarizasyonu veya topraklarında Batılı birliklerin varlığı ve Ukrayna'nın NATO'ya üyeliği kabul edilemez. Bu

**Samet
İŞBİLEN**

tür adımlar, ulusal çıkarlarımız açısından aşılması gereken kırmızı çizgilerdir."

Her yıl yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında Rusya'nın "kırmızı çizgileri" konusunda Batı'ya seslenen Putin, bunların geçilmesi durumunda "asimetrik, hızlı ve sert" bir tepki verileceğini net bir şekilde ifade etmiştir.

Bilindiği gibi, 2013 yılının sonlarında Rusya'nın güdümüyle hareket eden Ukrayna'nın Eski Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç, Ukrayna'nın Avrupa Birliği'yle (AB) ekonomik işbirliklerini rafa kaldırmıştır. Ukrayna'nın henüz kurulmamış ekonomik birliklere üye olması için baskı kurulması, Yanukoviç'i halkla karşı karşıya getirmiştir. Bunun sonucunda Yanukovic, halk nezdinde "hain" ve "beceriksiz" olarak anılmaya başlanmıştır. Mevzubahis gelişmeler üzerine Ukrayna genelinde "Maydan Olayları" olarak bilinen protestolar gerçekleşmiştir. Putin ise söz konusu durumu fırsat bilerek Kırım'ın ilhakını emretmiş ve daha sonra bunu, "Kırım'ı Kurtarma Operasyonu" adı altında meşrulaştırmaya çalışmıştır.

“ Putin'in AB'nin göz ardı ettiği tüm sorunları belirginleştirerek AB bütünleşmesine ve sorunların kolektif çözümüne darbe vurmasına katkı sağlamıştır. ”

ülkesi olan Almanya, Fransa ve İngiltere, Ukrayna konusunda iç ve dış politikalarında ayrı yollar izlemektedir. Diğer AB üye ülkeleri ise Rusya'ya olan coğrafi yakınlıklarına, tarihi kökenlerine, ekonomik işbirliklerine ve enerji bağımlılığına göre farklı taraflarda yer almaktadır. Bu farklılıkların canlı örneklerinden biri ise İngiliz Hava Kuvvetleri uçaklarının Ukrayna'ya tanksavar silahları teslim ederken Almanya etrafından Kuzey Denizi ve Danimarka üzerinden bir uçuş rotasını izlemesidir. Almanya'nın daha sonra Ukrayna'ya Alman menşeli obüs göndermesi konusunda Estonya'ya izin vermemesi, Avrupa'da Ukrayna'ya silah tedarik edip etmeme noktasında bir bölünmenin yaşandığını göstermiştir. Ayrıca Almanya, ABD'nin Rusya'ya uygulanacak yaptırımlara Kuzey Akım 2 Doğalgaz Boru Hattı'nı dahil etmesine de uzun süre direnmiştir.

Putin, 2014 senesinin Mart ayında yaptığı konuşmada, 2008 yılındaki NATO Zirvesi'nden önce ABD'li diplomatların ittifaka Ukrayna'yı dahil etme adımlarının "Rusya'ya karşı düşmanca bir hareket olacağı" uyarısında bulunmuştur. Ancak son yaşanan olaylardan sonra Putin, "Ukrayna ile Batılı ortaklarımız çizgiyi aştı." diyerek Rusya'yı Avrasya'da büyük bir güç statüsüne geri getirme hedefini ilan etmiştir.[2]

Rusya'nın Ukrayna sınırına her geçen gün daha fazla asker yığmasıyla Avrupa, giderek artan bir tehditle karşı karşıya kalmaktadır. Avrupa ülkeleri arasındaki ve ülkelerin kendi içerisindeki derin fikir ayrılıkları da birleşik bir Batı oluşumuna engel teşkil etmektedir. NATO ve AB yetkilileri, Ukrayna'ya bir saldırı olması halinde Rusya'ya ağır yaptırımlar uygulayacaklarını defalarca dile getirmiştir. Ancak Rusya'yı caydırmanın en iyi yolunun ne olduğu konusunda henüz bir fikir birliğine varılamamıştır.

Avrupa'nın ekonomik, askeri ve nüfus bakımından en güçlü üç

Almanya'nın bu tutumuna karşılık İngiltere Savunma Komitesi Başkanı Tobias Ellwood, Ukrayna'nın silahlandırılmasında uçakların Almanya çevresini dolanmak zorunda kalmasından duydukları rahatsızlığı dile getirmiştir. Buna ek olarak çatışmadan kaçınmak ve Almanya'yı utandırmamak için resmi olarak fazla uçuş talep etmediklerini ve Ukrayna'ya yardım etme noktasında koordineli bir NATO çabasının olmadığını ifade etmiştir.[3]

Fransa, ülkede hala devam eden "Charles de Gaulle düşüncesi" çerçevesinde NATO'yu arka planda bırakmayı ve AB liderliğinde bir güvenlik mekanizması oluşturmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda Paris yönetimi, Ukrayna Krizi'ni fırsat bilmiştir. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron Avrupa Parlamentosu'ndaki konuşmasında, AB'nin bugüne kadar gerilimi azalt-

ma noktasında gösterdiği çabalarda, NATO ve ABD'den ayrı bir yol izlemesi gerektiğini ve Rusya'yla diyalogun başlatılmasının önem arz ettiğini vurgulamıştır.

Moskova ziyareti öncesinde yaptığı açıklamada ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken ise "Rusya'nın uzun süredir devam eden hedeflerinden birinin, aramıza fitne sokmak olduğunu düşünüyorum ve buna izin vermeyeceğiz" ifadelerini kullanmıştır.[4] Blinken'in bu açıklamasına rağmen Avrupa'nın farklı çıkarları, bahse konu olan ülkeleri ABD'yle karşı karşıya getirmektedir. Baltık ülkeleri, ABD'nin öncülüğünde güçlü bir tepki aramaktadır. Ancak Avrupa'nın geri kalanında Rus doğalgazına olan bağımlılık %40 civarındadır. Tüm bu faktörler ise Avrupa'da daha güçlü bir yaklaşım benimsenmesini zorlaştırmaktadır. Enerji arzındaki daralma, fiyatların artmasına sebep olurken; bu da seçmenlere zarar verebilme ihtimalini arttırmaktadır.

Rusya, yaptığı hamlelerle "Hibrit Savaş" olarak adlandırılan savaş yöntemini kullanarak rakibin sınırlarını, sabrını ve siyasi dayanışmasını zorlamaktadır. Rusya, tüm faaliyetleriyle NATO'nun politik dayanışmasını zayıflatmayı ve görüş ayrılıklarını derinleştirmeyi hedeflemektedir. Putin'in bu meydan okumasındaki zamanlama ise oldukça dikkat çekicidir. İngiltere'de Başbakan Boris Johnson'un salgın kısıtlamalarını ihlal ederek parti verdiği ortaya çıkmasıyla tetiklenen "Partygate" skandalı, Fransa'nın seçime gitmesi ve Angela Merkel'in 16 yıllık liderliğinin ardından Almanya'da yeni bir hükümetin kurulması, Batı İttifakı içerisinde ciddi bir kriz yaratmaktadır. Bu durum hem ABD'nin hem de Rusya'nın Avrupa üzerindeki konumlarını güçlendirmektedir.

Savaşın başlamasıyla sadece Ukrayna için değil; aynı zamanda Avrupa'daki güvenlik mimarisine ilgili de sarsıcı bir gerçekle karşı karşıya kalınmıştır. Böylelikle İtalya'nın lüks mal satma ve Almanya'nın Rus doğalgazına kolay erişimini sürdürme arzusu son bulmuştur. Almanya Şansölyesi Olaf Scholz, Parlamento'daki olağanüstü toplantıda, Soğuk Savaş sonrasında ülkenin dış politikasını 180 derece döndürecek açıklamalarda bulunmuştur. Almanya'nın özgürlüğünü ve demokrasisini korumak için askeri harcamalarını artırarak Silahlı Scholz, Kuvvetleri hızla geliştirmek amacıyla 100 milyar avroluk özel bir fon oluşturacaklarını ve gelecekte NATO'nun harcama hedefine bağlı kalacaklarını belirtmiştir. Bunun yanı sıra Scholz, Kuzey Akım 2 Doğalgaz Boru Hattı'nı durduracaklarını ve Almanya'nın enerji kaynaklarını çeşitlendirmek için sivilaştırılmış doğalgaz (LNG) üzerine iki liman terminali inşa edeceklerini belirtmiştir.

Almanya, savaş başlamadan önce AB ve NATO'dan gelen baskıya rağmen Ukrayna'ya ölümcül silahların gönderilmemesi

gerektiğini savunmuştur. Ancak savaş başladıktan sonra ani bir rota değişikliği yaparak ülkeyi desteklemek için kendi stoklarında yer alan 1000 tanksavar ve 500 Stinger uçaksavar savunma sistemi göndermeye karar vermiştir. Ayrıca Avrupa'da silah üreticisi ülkeler genellikle silahların yeniden satışı veya üçüncü şahıslara bağışlanması konusunda bazı yasal yetkilere sahiptir. Avrupa'da üretilen silahların birçoğunun Alman tedarikçiler ve Fransız-Alman ortaklığında olması göz önüne alındığında bu durum, Avrupa'nın Ukrayna meselesinde NATO ve ABD'ye kıyasla geç kalmasına sebep olmuştur.

Almanya'nın aldığı kararlar neticesinde Hollanda ve Ukrayna'ya 400 roket güdümlü bomba atar gönderme yetkisi vereceği ve Estonya'ya da 9 obüs göndereceği açıklanmıştır. Öte yandan Hollanda, 200 Stinger uçaksavar savunma sistemi; Belçika, 2000 makineli tüfek ve 3.800 ton yakıt; Estonya ve Letonya yakıt, Javelin zırhlı silah ve tıbbi malzeme desteği; Çekya silah ve mühimmat; Slovakya ise mühimmat, mazot ve gazyağı göndereceğini açıklamıştır.

Macron, Almanya'nın kıdemli Şansölyesi Angela Merkel'in ayrılmasıyla birlikte Avrupa'nın geriye kalan tek tecrübeli lideri olarak kendini görmektedir. Savaşı önlemenin ötesinde Ukrayna'nın statüsünü belirlemek, Avrupa'yı diplomasiye geri döndürmek ve nihayetinde kitada daha büyük bir "Avrupa egemenliği" ve yeni bir güvenlik düzeni de kurmak istemektedir. Bu düşünceye destek veren Scholz, son konuşmasında ülkesinin Avrupa'daki ortaklarıyla ve özellikle Fransa'yla yeni nesil muharebe tankları ve uçakları inşa etmeye çalışacağını ve bu projelerin kendi öncelikleri arasında olacağını ifade etmiştir. Ayrıca Almanya, Eurofighter jetlerini yeni elektronik savaş sistemleriyle donatacak ve olası bir nükleer çatışma ihtimaline karşı, Amerikan F-35 hayalet savaş uçaklarını tedarik edecektir.

Soğuk Savaş sonrasında Batı Almanya, eski Doğu Almanya'yla yeniden birleşmeden önce yaklaşık 500.000 askere sahip olmuştur. Bu sayı zamanla 180.000 askeri güce düşürülmüş ve ordunun teçhizatının zayıf durumu zaman zaman alay konusu olmuştur. Rusya-Ukrayna Savaşı, AB'nin savunma ve güvenlik alanında özerk yapıda olmasının artık bir zorunluluk olduğunu ortaya koymuştur. Avrupa'nın kuzey kanadının İngiltere, Kanada, İzlanda ve İsveç'le, güney kanadının ise Türkiye'yle güvence altına alınması hususu gündemde ön plana çıkmaya başlamıştır. Ayrıca üye ülkelerin kendi içerisinde, özellikle kuzey ile güney arasında stratejik dayanışma sergilemesi artık daha ciddi bir şekilde ele alınmaktadır. Bununla birlikte ABD olmadan Avrupalıların Rusya'ya tutarlı bir yanıt veremeyeceği de ortadadır. AB'nin dış ve güvenlik politikası, kararlı bir oybirliği gerektirmektedir. Ülkelerin öncelikleri de birbirinden farklıdır. Güney kanadı Akdeniz'e

ve göçe odaklanmak isterken; Doğu Avrupa, Rusya'yı ilk sıraya koymaktadır. Üstelik politik ve stratejik içgüdüleri de farklıdır. Fransa askeri güce sahip olmaktan yanayken; ABD'nin egemen olduğu bir NATO'ya karşı önyargılıdır. Almanya ise ittifakı benimsemektedir; ancak tarihsel nedenlerden dolayı güç kullanmaktan çekinmektedir. İngiltere ise AB'den tamamen ayrılmıştır. Ortaya çıkan bu denklem, Avrupa'da ikilem oluştururken; Avrupa egemenliğini de imkânsızlaştırmaktadır. Ancak hiçbir varsayım, bu gerekliliğin önemini değiştirmeyecek gibi görünmektedir.

Avrupa, oynanan bu tehlikeli oyunda piyon olmamak için bundan sonraki süreçte hem ABD'nin tavrını daha belirginleştirmeye çalışacak hem de Rusya'nın tutumunun devam ettirilmemesi noktasında gerekli askeri ve diplomatik tedbirleri alacaktır. Son olarak Avrupa'nın Rusya'yı döviz transferi sisteminden (SWIFT) çıkardığı karar, AB Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır. Atılan bu adımlar, Putin'in AB'nin göz ardı ettiği tüm sorunları belirginleştirerek AB bütünleşmesine ve sorunların kolektif çözümüne darbe vurmasına katkı sağlamıştır. Fakat AB, birlikte hareket ederek mühim yaptırımlar da uygulamıştır. Ancak Rusya'nın yaptırımlara karşı son kozunu henüz oynamadığı hususu da göz ardı edilmemelidir. Kremlin'in yaptırımların dozuna ve etkisine bağlı olarak bir karşılık stratejisi izlediği görülmektedir.

[1] Anatoly Antonov, "Red Lines' on Ukraine, Ties With China and More", Russian Council, <https://russiancouncil.ru/en/analytics-and-comments/comments/comments/red-lines-on-ukraine-ties-with-china-and-more/>, (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

[2] Jonathan Masters, "Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia", CFR, <https://www.cfr.org/background/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>, (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

[3] Liz Sly, "A Divided Europe Confronts Russia with Conflicting Goals on Ukraine", Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/world/2022/01/23/europe-divided-ukraine/>, (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

[4] "Secretary Antony J. Blinken At a Press Availability", State, <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-at-a-press-availability-14/>, (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

ANKASAM ANALİZ

Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin Rusya-Ukrayna Savaşı'na Yaklaşımı

21 Şubat 2022 tarihinde Rusya, Ukrayna'nın güneydoğusundaki ayrılıkçı yapılar olan Luhansk ve Donetsk Halk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığını resmen tanımıştır. 24 Şubat 2022 tarihinde de ülke, sabahın erken saatlerinde Ukrayna'ya karşı "özel bir askeri operasyon" başlattığı açıklamıştır. Bu gelişmelerden sonra kriz daha da tırmanmıştır. Bahsi geçen eylemlere yanıt olarak Batılı ülkeler, Rusya'ya karşı yeni yaptırımlar uygulayacaklarını duyurmuştur. Gerginliğin arttığı bu süreçte birçok ülke, yaptırım uygu-

layan devletler kervanına katılırken; Orta Asya Türk Cumhuriyetleri çatışmaların barışçıl bir şekilde çözülmesinden yana olduklarını dile getirmiştir. Bununla birlikte söz konusu ülkelerden henüz herhangi bir tarafı destekleyen görüş gelmemiştir. Bu bağlamda söz konusu devletlerin hem Rusya hem de Ukrayna'yla ortak tarihi geçmişe dayanan yakın bağlarının bulunduğu vurgulanmalıdır. Bu nedenle bahse konu olan devletler, sorunun diplomatik yollarla çözülmesinden yanadır.

Perizat RISBEKKIZI
ANKASAM Orta Asya Araştırma Asistanı

“Orta Asya'daki Türk devletlerinin barışçıl ve diplomatik çözümden yana oldukları ifade edilebilir.”

Arabuluculuk sürecine ilişkin ilk somut çağrı Kazakistan'dan gelmiştir. Zira Kazakistan, Ukrayna ile Rusya arasındaki krizin çözülebileceğini ve tarafların uygun görmesi halinde böylesi bir sürece ev sahipliği yapmaya hazır olduklarını ifade etmiştir.

Konuyla ilgili olarak Kazakistan Dışişleri Bakanı Sayın Muhtar Tileuberdi, Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Konseyi toplantısında yaptığı açıklamada şunları söylemiştir:[1]

“Hem Rus hem de Ukrayna halklarının bizim için kardeş halklar olduğu açıktır. Bu yüzden elbette endişeliyiz. Bizler, aracılık hizmetlerinin kullanılması için mümkün olan her türlü yardımı sağlamaya hazırız.”

Bu bağlamda Kazakistan'ın uluslararası topluma ve ihtilafın taraflarına, krizin diplomatik yollarla çözülmesi hususunda çağrıda bulunduğu söylenebilir.

Kazakistan'ın meseleye olan yaklaşımı, barışçıl söylemlerin yanı sıra devletlerin bağımsızlıkları egemenlikleri ve toprak bütünlükleri noktasındaki hassasiyetini koruduğunu gözler önüne sermiştir. Çünkü Kazakistan Dışişleri Bakanlığı, arabuluculuk çağrısından önce de Donetsk ve Luhansk'taki ayrılıkçı yapıların tanınması gibi bir gündemlerinin bulunmadığını dile getirmiştir. Bunun en önemli yansıması da Ukrayna'daki duruma Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ) askerlerinin barış gücü olarak müdahale etmesi konusunda Sayın Tileuberdi'nin yaptığı şu açıklamadır:[2]

“KGAÖ tüzüğünün askeri veya barış gücü kullanımını kesinlikle kısıtladığını biliyorsunuz. Bunlar, sadece KGAÖ alanında uygulanabilir. Geçtiğimiz günlerde KGAÖ Genel Sekreteri, Donetsk ve Luhansk'a olası bir barış gücü birliğinin yönlendirilmesi konusuna değindi. Dediği gibi, bu durum varsayımsal bir sorudur. Yani pratik olarak imkânsız olduğu anlamına gelir. Olası bir yönlendirme için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (KGAÖ) bir kararına ve

ilgili görevine ihtiyaç duyulmaktadır.”

Ukrayna ile Rusya arasındaki savaş hakkında Taşkent de benzer görüşleri dile getirmektedir. Nitekim. Özbekistan Cumhurbaşkanlığı Basın Sekreteri Sayın Şerzod Asadov'a göre, tüm anlaşmazlıkların yalnızca uluslararası hukuk temelinde çözülmesi gerekmektedir. Taşkent yönetimi de bunu savunmaktadır. Özbekistan'ın geleneksel olarak hem Rusya hem de Ukrayna'yla dostane ilişkileri olduğunu da sözlerine ekleyen Sayın Asadov, “Bölgemizde barış, istikrar ve sürdürülebilir kalkınma sağlamakla ilgileniyoruz. Tüm anlaşmazlıklar uluslararası hukuk çerçevesinde çözülmelidir.”[3] yorumunu yapmıştır.

Tarafsızlığını dış politikasıyla başarıyla birleştiren Türkmenistan ise bölge ülkeleri ve dünya devletleriyle barışçıl, dostane ve karşılıklı yarar sağlayan ilişkilerin geliştirilmesinden yanadır. Bu nedenle Sayın Gurbanguli Berdimuhamedov'un liderliğindeki Aşgabat yönetimi de çatışmanın uluslararası hukuka uygun olarak barışçıl yolla çözülmesini savunmaktadır.

Sonuç olarak Orta Asya'daki Türk devletlerinin barışçıl ve diplomatik çözümden yana oldukları ifade edilebilir. Aynı zamanda söz konusu yaklaşım, bölge devletlerinin çok vektörlü-yönlü dış politika anlayışlarını da yansıtmaktadır. Bölge halklarının savaşın her iki tarafıyla da tarihi ve kültürel bağlarının bulunduğu düşünüldüğünde, bölge başkentlerinin yaklaşımının tutarlı ve sağduyulu olduğu öne sürülebilir.

[1] “Тлеуберди заявил, что Казахстан готов предоставить площадку для переговоров России и Украины”, Inform, <https://informburo.kz/novosti/chernovik-kazakhstan-gotov-predostavit-ploshadku-dlya-peregovorov-rossii-i-ukrainy>, (Erişim Tarihi: 02.03.2022).

[2] “Казахстан не может отправить миротворцев в Украину в рамках ОДКБ – Тлеуберди”, Zakon, <https://www.zakon.kz/6007577-kazakhstan-ne-mozhet-otpravit-mirotvortsev-v-ukrainu-v-ramkakh-odkb-tleuberdi.html>, (Erişim Tarihi: 01.03.2022).

[3] “«Узбекистан занимает взвешенную, нейтральную позицию» — пресс-секретарь президента”, Gazeta Ru, <https://www.gazeta.uz/ru/2022/02/26/statement/>, (Erişim Tarihi: 03.02.2022).

Orta Asya Ülkelerinin ve Dünyanın Dört Bir Yanındaki Devletlerin Terörle Mücadele Çabalarını Birleştiren Taşkent Deklarasyonu, Özbek Diplomasisinin Büyük Bir Başarısıdır

Son yıllarda insanlık, muazzam başarılarla ve yüksek sınırlara ulaşmıştır. Bununla birlikte insanlar hala kendilerini güvende hissetmemektedir. Çünkü riskler de dünyanın ilerlemesine paralel olarak küreselleşmektedir. Bu risk ve tehditlerden biri de şüphesiz uluslararası terörizmdir. Bütün dünya, bu kötülüğe karşı mücadelede birdir. Ancak terörizm hala tezahürlerinde mevcuttur. BM'nin 15 yıldan uzun bir süre önce, modern

zamanların en önemli sorunlarından biri olan uluslararası terörizmle mücadele için küresel bir strateji geliştirdiğini hatırlamaktayız. Çünkü terörizm her ulusun, halkın, bölgenin ve nüfusun sürdürülebilir kalkınması için ciddi bir tehdit olarak görülüyordu ve tüm dünya bunun üstesinden gelmeksizin ilerlemenin imkansız olduğunu anlamıştı. Hiçbir ülkenin tek başına terörizme karşı koyamayacağı aşikardır. Yalnız

Sodik SAFOEV
Özbekistan Cumhuriyeti Senatosu
Ali Meclisi Birinci Başkan Yardımcısı

“İkili ve çok taraflı ortaklıklar, tüm terörle mücadele önlemlerinin tartışılması ve teşvik edilmesi noktasında önemli ve etkili bir mekanizma görevi görmektedir.”

bütün devletlerin, uluslararası yapıların, sivil toplum örgütlerinin ortak çabalarıyla beklenen sonucu elde etmek mümkündür.

Söz konusu çabalardan biri, Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te yakın zamanda yürütülen "Birleşmiş Milletler'in Küresel Terörle Mücadele Stratejisinin Uygulanmasına Yönelik Ortak Eylem Planı Çerçevesinde Orta Asya Ülkelerinin Bölgesel İşbirliği" başlıklı yüksek düzeyli uluslararası konferanstır.

Özbekistan Cumhurbaşkanı Sayın Şevket Mirziyoyev'in konferans katılımcılarına verdiği demeçte, terörle mücadelenin tam kapsamlı olması ihtiyacı doğrultusunda küresel ve bölgesel ölçekte devletler arası işbirliğinin için gerekli mekanizmaları vurgulamaktadır. Dünya çapında bir tehlike, ancak birlikte aşılabılır ve bunun başka bir yolu yoktur.

Özbekistan'da üst düzey bir konferansın yapılması, sembolik bir öneme sahiptir. Konferans katılımcılarına konuşan Sayın Mirziyoyev, bu küresel sorunun üstesinden gelmeyi amaçlayan farklı alanlarda somut görüşler dile getirmiştir. Sonuç olarak terörle mücadele, Özbekistan'ın liderliğinin odak noktasıdır. Bu anlamda Taşkent'in mevzu bahis uluslararası konferansa ev sahipliği yapma hakkı vardı.

Tehdidin doğası zamanla değişebilmektedir. Örneğin siber terörizm kavramı ortaya çıktığında, kripto para birimleriyle ilgili durumu kontrol etmek çok daha zor hale gelmektedir. Bu faktörlerin bölgemizdeki terör faaliyetlerinin finansmanına da hizmet ettiğine şüphe yoktur.

Sayın Mirziyoyev, soruna çözüm olarak öncelikle gençleri doğru yola yönlendirmenin ve aktif bir şekilde onlarla çalışmanın gerekli olduğunu belirtmiştir. Terörist gruplar, çoğunlukla geniş bir dünya görüşü olmaksızın yaşam deneyimi olmayan gençleri saflarına çekmeye çalışmaktadır. Bu da dünyanın farklı bölgelerinde faaliyet gösteren terörist gruplardan açıkça anlaşılmalıdır.

Bu saygın foruma katılan uluslararası kuruluşların temsilcilerinin ve yabancı uzmanların, Özbekistan'ın öne sürdüğü tüm inisiyatifleri ve önerileri aktif biçimde desteklemeleri önemlidir.

Uluslararası etkinliğin önemli bir noktası, Taşkent Deklarasyonu'nun ve güncellenmiş Ortak Eylem Planı'nın kabul edilmesiydi. Taşkent Deklarasyonu'nun Özbek diplomasisinin büyük bir başarısı olduğunu söylemek mümkündür.

Söz konusu belge, özüne ve önemine göre, iki terörle mücadele beyannamesinin tutarlı ve mantıklı bir uzantısıdır. Bu belgeler; gençlerin şiddet içeren aşırılığa ve teröre yol açan radikalleşmeye karşı rolünün artırılmasına yönelik Samarkand Bildirgesi ve terörle mücadelede uluslararası ve bölgesel işbirliği ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi organize suçlar da dahil olmak üzere finansmanının kaynaklarına yönelik Duşanbe Deklarasyonu'dur.

Taşkent Deklarasyonu ve güncellenmiş Ortak Eylem Planı, Orta Asya ülkelerinin ve tüm dünyanın terörle mücadelede çabalarını birleştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum, aynı zamanda forum katılımcıları tarafından da vurgulanmıştır.

Doğal olarak Taşkent Deklarasyonu'nda tanımlanan anlaşmaların ve görevlerin başarılı bir şekilde uygulanması ve Ortak Eylem Planı, parlamento temsilcilerinden büyük sorumluluk talep etmektedir. Bununla birlikte Orta Asya parlamentolarının işbirliğini güçlendirmek de ciddi bir gerekliliktir. Neticede ikili ve çok taraflı ortaklıklar, tüm terörle mücadele önlemlerinin tartışılması ve teşvik edilmesi noktasında önemli ve etkili bir mekanizma görevi görmektedir.

Taşkent'te düzenlenen bu önemli uluslararası konferans ve kabul edilen Taşkent Deklarasyonu, dünya toplumunun terörle mücadele çabalarına yeni bir ivme kazandırma hususunda büyük önem taşımaktadır. Bir sonraki hedef ise burada tanımlanan görevlerin tutarlı bir şekilde uygulanmasıdır.

BASINDA ANKASAM

7 Mart 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başdanışmanı (Enerji) Dr. Cenk Pala'nın Rusya-Ukrayna Savaşı Enerji Krizi hakkındaki değerlendirmeleri Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlandı.

7 Mart 2022

ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, Özbekistan-Pakistan ilişkilerini Özbekistan Dışişleri Bakanlığı Dünyo Haber Ajansı'na değerlendirdi.

8 Mart 2022

ANKASAM Enerji Başdanışmanı Dr. Cenk Pala, TVNET'te Rusya-Ukrayna Savaşı'nın enerji boyutunu değerlendirdi.

8 Mart 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Uzmanı Dr. Doğan Başaran, TVNET'te Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

8 Mart 2022

ANKASAM Avrasya Uzmanı Dr. Sabir Askeroğlu, TVNET'te Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

9 Mart 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Uluslararası İlişkiler Uzmanı Dr. Sabir Askeroğlu, Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Odessa'nın önemini Haber Global'e değerlendirdi.

9 Mart 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Danışmanı Dr. Kadir Ertaç Çelik, Bengütürk TV'de Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

9 Mart 2022

ANKASAM Başkan Başdanışmanı Emekli Büyükelçi Aydın Nurhan, A Haber'de Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

9 Mart 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Uzmanı Dr. Doğan Başaran, Ülke TV Akşama Doğru programında Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

BASINDA ANKASAM

10 Mart 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Danışmanı Dr. Kadir Ertaç Çelik, TVNET'te Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

10 Mart 2022

ANKASAM Başkan Başdanışmanı Emekli Büyükelçi Aydın Nurhan, Ülke TV Öğle Ajansı programında Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

10 Mart 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Uzmanı Dr. Doğan Başaran, Lider TV'de Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

10 Mart 2022

ANKASAM Başkan Başdanışmanı Emekli Büyükelçi Aydın Nurhan, TVNET'te Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

10 Mart 2022

ANKASAM Avrasya Uzmanı Dr. Sabir Askeroğlu, Ülke TV'de Rusya-Ukrayna krizini değerlendirdi.

10 Mart 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Danışmanı Dr. Kadir Ertaç Çelik, TRT Arabi'de Antalya Diplomasi Zirvesi ve Rusya-Ukrayna Müzakereleri'ni değerlendirdi.

10 Mart 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Danışmanı Dr. Kadir Ertaç Çelik, TVNET'te Antalya Diplomasi Zirvesi ve Rusya-Ukrayna Müzakereleri'ni değerlendirdi.

10 Mart 2022

ANKASAM Başkan Başdanışmanı Emekli Büyükelçi Aydın Nurhan, Habertürk TV'de Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

10 Mart 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Danışmanı Dr. Kadir Ertaç Çelik, Kanal B'de Antalya Diplomasi Zirvesi ve Rusya-Ukrayna Müzakereleri'ni değerlendirdi.

BASINDA ANKASAM

11 Mart 2022

ANKASAM Avrasya Uzmanı Dr. Sabir Askeroğlu Ülke TV'de Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

11 Mart 2022

ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, Ülke TV Ülkede Bugün programında Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

11 Mart 2022

ANKASAM Uluslararası İlişkiler Uzmanı Dr. Doğan Başaran, ON4 TV İşin Özü programında Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

11 Mart 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkan Başdanışmanı Emekli Büyükelçi Aydın Nurhan, A Haber'de Banu El'in sorularını cevapladı.

11 Mart 2022

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkan Başdanışmanı Emekli Büyükelçi Aydın Nurhan, Haber Türk'te Mehmet Akif Ersoy'un sunuculuğunu yaptığı Haber Türk Özel programına konuk oldu.

13 Mart 2022

ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, TRT Haber'de Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

13 Mart 2022

ANKASAM Başkan Başdanışmanı Emekli Büyükelçi Aydın Nurhan, Habertürk TV'de Rusya-Ukrayna Savaşı'nı değerlendirdi.

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*'nin son sayısı yayımlanmıştır. *Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK* veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT V , SAYI II

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*'nin son sayısı yayımlanmıştır. *Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK* veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT V , SAYI II

